
Minneord

OSS IMELLOM

Peter F. Hjort døde første nyttårsdag 2011, 86 år gammel. Et langt og meningsfullt liv, som han var dypt takknemlig for, er over. En enestående livsgjerning, til beste for det norske samfunn og spesielt for norsk helsetjeneste, er endt. Mange vil føle et savn – denne visjonære, inspirerende, klartenkte og prinsippfaste mann gjorde inntrykk på alle som møtte ham.

Peter fortalte om en god barndom på Bestum. Han elsket sin mor, beundret sin far og respekterte sin folkeskolelærer. Ønsket om å være til nytte i samfunnet og betydningen av å gjøre sin plikt ble podet inn i ham. Familien Hjort tilbrakte store deler av den annen verdenskrig i Tyskland etter at faren Johan Bernhard Hjort ble arrestert, trolig på grunn av en artikkel han skrev om rettstilstanden i Norge under okkupasjonen. Han ble først sendt til Grini og senere fengslet i Tyskland. Men farens tyske svoger forhandlet med Terboven og han ble sluppet ut under den betingelse at hele familien skulle interneres. Det skjedde heldigvis på godset Gross Kreutz, som tilhørte den tyske del av familien. Peter tok noen fag på den tekniske høyskolen i Berlin. De få norske studentene der fikk lov til å reise hjem på ferie. I september 1943 løste han billett til Oslo, men

gikk av toget i Hälsingborg og dro i stedet til Stockholm. Der fikk han begynne på medisinstudiet, men ble raskt innkalt til de norske politistyrkene. 7. mai 1945 marsjerte han inn i Trondheim sammen med troppen han var sjef for. Peters søster Wanda og broren Helge utnyttet for øvrig det dårlige vaktholdet på Gross Kreutz til å gjøre en stor innsats for norske fanger i Tyskland.

Etter krigen studerte Peter medisin. Han jobbet hos distriktslege Åge Johansen i Gloppen, som ble en rollemodell for ham, før han vendte tilbake til Oslo og ble rekruttert av den legendariske koagulasjonsforskeren Paul A. Owren – som han holdt for å være den mest intelligente person han hadde møtt. Peter tok doktorgraden i 1957 og reiste umiddelbart til USA på forskningsopphold sammen med sin kone Tone og tre små barn. Da han kom tilbake, ville han ha en bredere medisinsk utdanning og begynte på Ullevål sykehus og ble spesialist i indremedisin. Et nytt USA-opphold fulgte, nå med ett barn til, og deretter bar det til Rikshospitalet. Han ble etter hvert dosent i hematologi og deltok i arbeidet ved Det medisinske fakultet.

I 1967 holdt Peter F. Hjort talen ved årsfesten ved Universitet i Oslo (gjengitt i boken *Universitetet i samfunnet*, utgitt på Universitetsforlaget i 1976). Talen gikk på omgang mellom dekanene, men Alf Brodal ba Peter om å ta denne oppgaven. Her la han frem det som kom til å bli programmet for hele hans senere virke. Han ba samfunnet bruke mer ressurser på helse, men løftet også frem behovet for prioritering. Han pekte på naturvitenskapens betydning for medisinen fremgang, men også dens begrensninger. Ethiske problemer knyttet til dødshjelp og forebyggende programmer ble drøftet, og han ba innstendig legene om å ta vare på den tillit pasientene viser dem («at legen møter hver enkelt pasient med kyndighet, interesse og medfølelse»). Han understreket behovet for anvendt forskning, viste nytten av å holde oversikt over ressursinnsatsen i helsetjenesten, utfordret helsetjenesten til å drive kvalitetsforbedring og refset «Velstands-Norge som snylter på andre land for å få utdannet halvparten av sine leger». På årsfesten tok han også opp situasjonen i de nordnorske fylker, som ikke hadde en tilfredsstillende helsetjeneste, og han ba universitetene om større engasjement i samfunnets nåtidige problemer. Til slutt minnet han om at «vi aldri må glemme at målet for hele vår innsats er større lykke, større trivsel og større trygghet for den enkelte».

En av tilhørerne var kirke- og undervisningsminister Bondevik. Talen gjorde nok inntrykk, for året etter ble Peter F. Hjort bedt om å lede arbeidet med etableringen av det tredje medisinske utdanningssted i Norge, i Tromsø, og han ble leder av interimsstyret for det nye universitetet. Høsten 1973 ble han valgt til universitetets første rektor, men – til sin skuffelse – mot blanke stemmer fra studentene. Han kalte disse fem årene de viktigste i hans liv, og hjertet fortsatte å banke for universitetet i nord. Peter og Tone vendte imidlertid tilbake til Oslo julen 1973, og han gjenopptok arbeidet ved Rikshospitalet.

Peter karakteriserte selv denne perioden som en mild midtlivskrise. Han tvilte på om han var den rette for hematologien og om dette faget lenger var det rette for ham. Høsten 1975 tilbrakte han i England på oppdrag fra Norges almenvitenskapelige forskningsråd (NAVF) med studier av det nye feltet «health services research». NAVF tilbød ham så fem år til å bygge opp en

forskningsenhet. Laboratorieforskeren meldte for alvor overgang til samfunnsmedisinen. Gruppe for helsetjenesteforskning var en spennende tankesmie og et verksted for en mer forskningsbasert utvikling av norsk helsetjeneste. Peter F. Hjort hadde en egen evne til å løfte frem store og viktige spørsmål og til å inspirere folk til å jobbe med dem. På loftet på Røde Kors Klinikk – der Christian F. Borchgrevink inviterte til kontorfellesskap med Institutt for allmennmedisin – var det rom for studier i bl.a. helseøkonomi, etikk, helsetjenestepanlegging, forebyggende arbeid, eldreomsorg og lokale variasjoner i praksis. Her jobbet unge forskere og studenter med samfunnsfaglig og helsefaglig bakgrunn i et inspirerende miljø, og absolutt ingen ville gå glipp av diskusjonene ved lunsjbordet. Med Peter, Christian og Hans Th. Waaler ved enden av bordet var det duket for intense replikkvekslinger. Peter var på denne tiden også avgjørende for etableringen av det største norske helseforskningsprosjekt til nå – Helseundersøkelsen i Nord-Trøndelag. Han var stolt av hva Jostein Holmen og medarbeidere utrettet gjennom HUNT.

Etter hvert flyttet helsetjenesteforskningen til Statens institutt for folkehelse. Det skyldtes at ledelsen ved Det medisinske fakultet på et avgjørende tidspunkt var helt uinteressert i denne typen forskning, i motsetning til direktør Bodolf Hareide ved Folkehelseinstituttet. Peter F. Hjort var en tydelig leder på instituttet, først for Seksjon for helsetjenesteforskning og så for Avdeling for samfunnsmedisin, til han gikk av for aldersgrensen i 1994. Han arbeidet også som sykehjemslege på Ullern i mange år.

Peter ble valgt inn i kommunestyret i Bærum for Arbeiderpartiet da han var langt over 70 år, og etterlyste en visjon for lokalsamfunnsarbeidet. Også formidlingsoppgaven tok han på alvor. Mange møtte ham på denne måten, alltid vel forberedt og med sirlige, egentegnede lysark. Helt til det siste skrev han høyst lesverdige bokanmeldelser i Tidsskriftet. Hans siste store sak var håndteringen av uheldige hendelser i helsetjenesten, og Legeforeningen skal snart utgi resultatet av studier i Pasientskadeerstatningens arkiver. At forslag til nye helselover tydeligere enn før løfter frem oppgaven med pasientsikkerhetsarbeid, skyldes ikke minst hans innsats de siste ti årene.

Under familiens ufrivillige opphold i Tyskland under den annen verdenskrig møtte han Tone Seip, datter av rektor Didrik Arup Seip, hvis familie også var tvangsflyttet. Tone var Peters store kjærlighet og beste venn fra første til siste stund. Da Tone mot slutten av livet ble helt pleietrengende, drev han i huset på Blommenholm Norges beste sykehjem.

Norsk helsetjeneste var heldig som fikk Peter F. Hjort som inspirator. Han var også en god og nær venn og en klok rådgiver. Til det siste var han opptatt av store og små spørsmål – i livet, i medisinen og i samfunnet. Å praktisere både med hjernen og hjertet var hans stadige utfordring til helsepersonellet. Slik uttrykte han det allerede i talen i 1967: «De medisinske fremskritt gjør det kanskje lettere å være en dyktig lege, men samtidig blir det vanskeligere å være god lege. Satt på spissen kan man si at for legen er karakter viktigere enn karakterer.»

Peter F. Hjort var takknemlig for de mange muligheter, ofte skapt av tilfeldigheter, som livet bød på, og han var enestående flink til å utnytte dem. Han var utrettelig i sitt arbeid for å forbedre norsk helsetjeneste og benyttet enhver anledning til å inspirere andre til å bidra der de kunne.

I møtet med døden må vi overgi mye, men Peters ånd kan vi jo velge å ha med oss videre. Ikke noe ville glede ham mer enn om mange jobber videre med de sakene han brant for.

Publisert: 4. februar 2011. Tidsskr Nor Legeforen. DOI: 10.4045/tidsskr.11.0104

© Tidsskrift for Den norske legeforening 2026. Lastet ned fra tidsskriftet.no 22. mars 2026.